

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ไทยนับเป็นประเทศแรกที่อ้างสิทธิในไหล่ทวีปของตนในอ่าวไทย โดยได้มีการประกาศกำหนดเขตพื้นที่สำรวจและแสวงหาประโยชน์จากปิโตรเลียมในบริเวณอ่าวไทยเมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2511 ซึ่งในประกาศดังกล่าวได้มีการกำหนดเส้นขอบเขตไหล่ทวีปของไทยโดยประมาณไว้ในแผนที่แนบท้ายประกาศ ส่วนกัมพูชาได้ประกาศกำหนดเขตไหล่ทวีปของตนครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 แต่เส้นเขตไหล่ทวีปที่กัมพูชาประกาศนั้นไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ไทยจึงไม่ยอมรับ โดยไทยและกัมพูชาได้เริ่มเจรจาปัญหาเขตไหล่ทวีปเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 1-5 ธันวาคม พ.ศ. 2513 แต่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ ต่อมากัมพูชาได้ประกาศกฎีกาที่ 439-72/PRK กำหนดเขตไหล่ทวีปของตนอีกครั้งเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2515 โดยมีลักษณะใกล้เคียงกับครั้งแรก แต่ครั้งนี้มีการลากเส้นเขตไหล่ทวีปบริเวณส่วนบนมายังเกาะกูดของไทยโดยใช้การตีที่ไม่ถูกต้องจากสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ค.ศ. 1907 ซึ่งทำให้ครอบคลุมพื้นที่ไหล่ทวีปมากกว่าเดิม เพื่อเป็นการรักษาและยืนยันสิทธิเหนือไหล่ทวีปบริเวณอ่าวไทย ไทยจึงได้ประกาศกำหนดเขตไหล่ทวีปด้านอ่าวไทยเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2516

การประกาศกำหนดเขตไหล่ทวีปของไทยและกัมพูชาดังกล่าวทำให้เกิดพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลตลอดแนวจากด้านใต้ของเกาะกูดลงมาจนถึงอ่าวไทยตอนล่างคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 34,000 ตารางกิโลเมตร แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 เวียดนามและกัมพูชาได้มีความตกลง Working Arrangement Line โดยเส้นดังกล่าวเป็นเส้นแบ่งเขตทางทะเลระหว่างเวียดนามและกัมพูชาในอ่าวไทย ซึ่งกำหนดโดยใช้เส้นมัธยะระหว่างเกาะพูโลวของกัมพูชากับเกาะโตจูของเวียดนาม ลากจากจุดกึ่งกลางระหว่างเกาะพูโลวกับเกาะโตจูมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้จนสุดขอบไหล่ทวีปที่ทั้งสองฝ่ายประกาศอ้างสิทธิ ส่งผลให้พื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาเหลือเพียงพื้นที่ที่อยู่เหนือ Working Arrangement Line เท่านั้นซึ่งคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 26,400 ตารางกิโลเมตร

เส้นเขตไหล่ทวีปที่กัมพูชาประกาศอ้างสิทธิไม่เป็นตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ที่ทั้งกัมพูชาและไทยต่างเป็นภาคี รวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่เส้นเขตไหล่ทวีปที่ไทยประกาศอ้างสิทธิเป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล

ค.ศ. 1958 และกฎหมายระหว่างประเทศมากกว่ากัมพูชาอย่างมีนัยสำคัญ หากพิจารณาแบ่งพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาออกเป็น 2 ส่วน พื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบนและส่วนล่างซึ่งอยู่เหนือและใต้เส้นละติจูด 11°เหนือตามลำดับ ถ้ากัมพูชาปรับเส้นเขตไหล่ทวีปของตนให้ถูกต้องแล้ว กัมพูชาแทบจะไม่ได้พื้นที่ไหล่ทวีปในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบนเลย และพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนที่แท้จริงในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่างจะเหลือน้อยลงจากเดิมอย่างมากในทางที่เป็นคุณต่อไทย

จากการประเมินและการคาดการณ์ที่น่าเชื่อถือทางธรณีวิทยาในอ่าวไทยพบว่า บริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาในส่วนของที่ใกล้ฝั่งทะเลของกัมพูชาไม่มีแอ่งที่สะสมตัวของน้ำมันหรือแก๊สที่สำคัญอยู่เลย ในขณะที่ส่วนที่ใกล้ฝั่งทะเลของไทยมีบางส่วนของแอ่งปัตตานีอยู่เกือบตลอดแนวในบริเวณอ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่าง โดยที่แอ่งปัตตานีเป็นแอ่งตะกอนยุคเทอร์เชียรีที่เป็นแหล่งทรัพยากรปิโตรเลียมที่มีศักยภาพสูงและมีตำแหน่งอยู่ด้านทิศตะวันตกของบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาซึ่งอยู่ใกล้กับฝั่งทะเลของไทย ด้วยเหตุนี้กัมพูชาจึงต้องการตกลงให้พื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนดังกล่าวทั้งหมดหรือมากที่สุดเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม โดยไม่ต้องการแบ่งเขตทางทะเลกับไทย

ไทยและกัมพูชาได้มีการเจรจาเรื่องเขตแดนทางทะเลหลายครั้งแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ จนเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2544 ทั้งสองฝ่ายได้มีการลงนามรับรองบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ว่าด้วยพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลในไหล่ทวีป (Memorandum of Understanding between the Royal Thai Government and the Royal Government of Cambodia regarding The Area of their Overlapping Maritime Claims to the Continental Shelf) ซึ่งเรียกย่อว่า “MOU 2544” เพื่อใช้เป็นกรอบและกลไกในการเจรจาหาข้อสรุปเรื่องการปักปันเขตในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบน และเรื่องการใช้เป็นพื้นที่พัฒนาร่วมในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่าง โดยต้องดำเนินการทั้งสองเรื่องในลักษณะที่ไม่แบ่งแยกออกจากกัน (indivisible package) และให้มีคณะกรรมการร่วมด้านเทคนิค (JTC) ดำเนินการพิจารณาและเจรจาร่วมกันในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ได้ตกลงกันว่า MOU 2544 และการดำเนินการทั้งหมดตาม MOU 2544 จะไม่กระทบต่อการอ้างสิทธิทางทะเลของแต่ละฝ่าย แต่จนถึงปัจจุบันทั้งสองฝ่ายยังไม่สามารถตกลงหาข้อสรุปในเรื่องดังกล่าวได้

ก่อนการจัดทำ MOU 2544 นั้น พอสสรุปทำที่การเจรจาของไทยและกัมพูชาจากการเจรจา 3 ครั้งที่สำคัญเมื่อวันที่ 1-5 ธันวาคม 2513 14 มีนาคม 2535 และ 27-28 เมษายน 2538 ได้ว่า กัมพูชามีท่าทีชัดเจนมาตลอดว่าต้องการให้พื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนในไหล่ทวีปทั้งหมดเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม โดยให้แบ่งผลประโยชน์ฝ่ายละเท่ากัน และไม่สนใจที่จะปรับปรุงเขตไหล่ทวีปที่ตน

อ้างสิทธิให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ที่ทั้งกัมพูชาและไทยต่างเป็นภาคี รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนไทยมีท่าทีว่าเขตไหล่ทวีปที่กัมพูชาอ้างสิทธิไม่เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 และกฎหมายระหว่างประเทศ กัมพูชาจึงต้องปรับเส้นเขตไหล่ทวีปของตนให้ถูกต้องก่อนจนเหลือพื้นที่ทับซ้อนอ้างสิทธิที่แท้จริงที่สมเหตุผลเสียก่อน แล้วจึงค่อยมาพิจารณาพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนที่แท้จริงดังกล่าวซึ่งมีพื้นที่เหลือน้อยที่สุดเพื่อทำเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม

ท่าทีของไทยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นท่าทีที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นการรักษาผลประโยชน์ของชาติ นอกจากนี้กัมพูชามีความต้องการที่จะให้ดำเนินการตกลงทำเป็นพื้นที่พัฒนาร่วมให้เร็วที่สุดเพื่อการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่ดังกล่าว อันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของตนอย่างสำคัญยิ่ง ในขณะที่ไทยมีความจำเป็นที่ต้องรีบเร่งในเรื่องดังกล่าวน้อยกว่ากัมพูชา ความต้องการในการรีบเร่งที่แตกต่างกันนี้รวมทั้งการที่กัมพูชากำหนดเขตไหล่ทวีปอย่างไม่ถูกต้องนั้น ทำให้ไทยอยู่ในฐานะที่เหนือกว่ากัมพูชาในการเจรจา ก่อนการจัดทำ MOU 2544 แต่กรอบการเจรจาตาม MOU 2544 ได้เปลี่ยนท่าทีในการเจรจาของไทยต่อปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงและทำให้ไทยเสียเปรียบในการเจรจา กรอบการเจรจาตาม MOU 2544 มีผลทำให้กัมพูชาไม่ต้องปรับเส้นเขตไหล่ทวีปที่ตนอ้างสิทธิในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่างให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 และกฎหมายระหว่างประเทศ อีกทั้งยังสามารถใช้การปรับเส้นเขตไหล่ทวีปที่ตนอ้างสิทธิในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบนซึ่งกัมพูชาแทบจะไม่ได้พื้นที่ไหล่ทวีปในส่วนนี้เลยมาใช้เจรจาต่อรอง เนื่องจาก MOU 2544 กำหนดให้ต้องดำเนินการเรื่องการปักปันเขตแดนในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบนและเรื่องการใช้เป็นการใช้เป็นพื้นที่พัฒนาร่วมในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่างในลักษณะที่ไม่แบ่งแยกออกจากกัน

ในการจัดทำ MOU 2544 ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร พบว่ามีความเร่งรีบอย่างมากโดยใช้เวลาเพียงแค่ประมาณ 4 เดือนนับจากวันเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 จนถึงวันลงนามรับรอง MOU 2544 เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2544 นอกจากนี้แผนที่แนบท้าย MOU 2544 ซึ่งแสดงถึงการแบ่งพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนที่อยู่เหนือและใต้เส้นละติจูด 11° เหนือ มีการระบุเส้นละติจูดผิดจาก “องศาเหนือ (N)” เป็น “องศาตะวันออก (E)” อันไม่สมควรที่จะเกิดความผิดพลาดนี้ได้ในระดับการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ส่อให้เห็นถึงความรีบเร่งในการจัดทำ MOU 2544 นอกจากนี้เมื่อพรรคเพื่อไทยโดยการนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเป็นน้องสาวของพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้ง สมเด็จฯ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรีของกัมพูชาซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ออกมา

แสดงความยินดียินยอมออกหน้าจอนผิดสังเกต ในขณะที่รัฐบาลนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งเริ่มเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ได้มีท่าทีชัดเจนตั้งแต่เข้ารับตำแหน่งว่าจะเจรจากับกัมพูชาเพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งปิโตรเลียมในพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนดังกล่าว

แต่ในขณะนี้ มีนักวิชาการและประชาชนไทยจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับกรอบเจรจาตาม MOU 2544 เนื่องจากเห็นว่าไทยเสียเปรียบ รวมทั้งมีข้อสงสัยและห่วงใยในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมืองทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาที่อาจมีและยากแก่การตรวจสอบ โดยที่รัฐบาลนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสนับสนุนอย่างน้อยถึง 300 เสียง และมีฐานเสียงสนับสนุนจากสมาชิกวุฒิสภาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งอีกจำนวนหนึ่ง จึงเป็นเรื่องไม่ยากที่จะได้เสียงเกิน 325 เสียงซึ่งเกินกึ่งหนึ่งของเสียงทั้งหมดในรัฐสภาสำหรับการให้ความเห็นชอบความตกลงสุดท้ายที่ได้จากการเจรจาของ JTC ตาม MOU 2544 ที่ต้องเสนอรัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 ส่งผลให้การตรวจสอบเรื่องดังกล่าวเป็นไปได้ยากยิ่ง

นอกจากนี้ ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2552 รัฐบาลกัมพูชาได้แต่งตั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลกัมพูชา และที่ปรึกษาส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีกัมพูชา รวมทั้งยืนยันไม่ส่งตัว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ให้กับไทยตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนหากได้รับการร้องขอจากไทย คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 เห็นชอบในหลักการให้ยกเลิก MOU 2544 และให้นำเรื่องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ โดยให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ โดยมีเหตุผลให้ยกเลิกเนื่องจากการที่รัฐบาลกัมพูชาแต่งตั้ง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นที่ปรึกษาดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อเจรจาภายใต้ MOU 2544 ทั้งนี้เพราะ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เกี่ยวข้องโดยตรงในการผลักดันให้จัดทำ MOU 2544 และรับรู้ท่าทีในการเจรจาของฝ่ายไทย รัฐบาลไทยจึงไม่อาจดำเนินการเจรจาภายใต้ MOU 2544 ได้อีก แต่จนกระทั่งรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หมดวาระลงเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2554 MOU 2544 ก็ยังไม่ถูกยกเลิกอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด

สาเหตุที่ไม่สามารถยกเลิก MOU 2544 อย่างเป็นทางการได้คงเป็นเพราะ MOU 2544 ถือเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งการยกเลิกจะต้องมีเหตุผลที่เพียงพอตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ หากพิจารณาอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ในส่วนที่ 3 การยกเลิกและการระงับการใช้บังคับผล พบว่าไม่มีช่องทางใดที่จะใช้ยกเลิก MOU 2544 ได้เลยหากไม่ได้รับความยินยอมจากกัมพูชา กัมพูชาเองก็ไม่เคยทำการฝ่าฝืนอย่างร้ายแรงต่อ MOU 2544 หรือแม้ไทยจะอ้างพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตามข้อ 62 ของอนุสัญญาดังกล่าว

ก็ไม่น่าจะรับฟังได้ อย่างไรก็ตามก็ดีที่ไทยสามารถทำให้ MOU 2544 สิ้นผลแทนการยกเลิกได้ โดยการยุติการเจรจากับกัมพูชาตาม MOU 2544 ลง ซึ่งมีผลเสมือนเป็นการยกเลิก MOU 2544 โดยปริยาย

อนึ่งตามกฎหมายภายในของไทย MOU 2544 ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 ถ้าพิจารณาเฉพาะตัว MOU 2544 เองจะไม่เข้าข่ายหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา 190 ดังกล่าว แต่หากพิจารณาว่าเมื่อการดำเนินการเจรจาดำเนินการครบและกลไกของ MOU 2544 เสร็จสิ้นตามวัตถุประสงค์แล้ว จะได้มาซึ่งร่างความตกลงระหว่างสองฝ่าย เมื่อได้ร่างความตกลงร่วมดังกล่าวแล้ว ทั้งสองฝ่ายจะต้องนำร่างดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายภายในของแต่ละฝ่ายเพื่อผ่านความเห็นชอบก่อนที่ทั้งสองฝ่ายจะได้ลงนามรับรองร่วมกัน ซึ่งความตกลงนี้มีความชัดเจนว่าเป็นหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่เข้าข่ายตามมาตรา 190 ดังกล่าว เนื่องจากเป็นหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างกว้างขวาง

แต่เนื่องจาก MOU 2544 มีการลงนามรับรองก่อนรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 เริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ดังนั้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 305 (5) คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการในส่วนของการดำเนินการที่ยังคงค้างอยู่ของมาตรา 190 วรรคสาม กล่าวคือ ก่อนการดำเนินการเพื่อทำความตกลงดังกล่าว คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับความตกลงนั้น รวมทั้งต้องดำเนินการตามมาตรา 190 วรรคสอง กล่าวคือ คณะรัฐมนตรีต้องเสนอร่างความตกลงดังกล่าวเมื่อจัดทำเสร็จสิ้นแล้วเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ อีกทั้งต้องดำเนินการตามมาตรา 190 วรรคสี่ กล่าวคือ เมื่อลงนามในความตกลงดังกล่าวแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของความตกลงนั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามความตกลงดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็วเหมาะสม และเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาตามรายละเอียดที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1-4 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นที่อ่างลิตธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา

แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นที่อ่างลิตธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาที่เสนอมี 2 แนวทาง โดยแนวทางที่ 1 เป็นแนวทางที่น่าจะดีที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อประเทศมากที่สุด ส่วนแนวทางที่ 2 เป็นแนวทางทางเลือกหากรัฐบาลยังยืนยันที่จะดำเนินการตาม MOU 2544 ซึ่งมีรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้วในส่วนท้ายของบทที่ 4 ดังนั้นจึงขอกล่าวเฉพาะในส่วนที่สำคัญดังนี้

1.1 แนวทางที่ 1 การดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการเปลี่ยนแนวทางการเจรจาให้เหมาะสม

ด้วยการเริ่มจากการปรับแนวทางการเจรจาของไทยให้กลับมาในแนวทางที่เหมาะสมและรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญอย่างที่เคยมีมาก่อนการจัดทำ MOU 2544 กล่าวคือ ต้องเริ่มจากการพยายามเจรจาให้มีการแบ่งเขตแดนทางทะเลตลอดแนวกับกัมพูชาตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ที่ทั้งสองฝ่ายต่างเป็นภาคี และกฎหมายระหว่างประเทศ หากการเจรจาแบ่งเขตแดนดังกล่าวไม่สามารถตกลงกันได้ตลอดแนวก็ให้เจรจากรแบ่งเขตแดนให้ครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลให้มากที่สุด แล้วค่อยพิจารณาพื้นที่ส่วนที่เหลือซึ่งไม่สามารถตกลงการแบ่งเขตแดนกันได้เป็นพื้นที่พัฒนาร่วม ทั้งนี้แต่ละฝ่ายต้องปรับเส้นเขตไหล่ทวีปที่ตนประกาศอ้างสิทธิในส่วนนี้ให้เป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 และกฎหมายระหว่างประเทศ เสียก่อน แล้วจึงพิจารณาพื้นที่อ่างลิตธิทับซ้อนที่ได้นั้นเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม โดยพื้นที่อ่างลิตธิทับซ้อนดังกล่าวนี้อาจเกิดจากการมีประเด็นทางเทคนิคที่มีเหตุผลเพียงพอตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ทั้งสองฝ่ายอาจเห็นต่างกัน

แต่การปรับแนวทางการเจรจาของไทยดังกล่าวมีปัญหาว่าไม่สามารถกระทำได้หาก MOU 2544 ยังมีผลบังคับใช้อยู่ ตามที่กล่าวมาแล้วการที่ไทยจะยกเลิก MOU 2544 โดยที่กัมพูชาไม่ยินยอมนั้น ไม่สามารถกระทำได้ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นไทยจึงต้องทำให้ MOU 2544 สิ้นผลแทนที่จะยกเลิก การทำให้ MOU 2544 สิ้นผลทำได้โดยเริ่มจากการหยุดการเจรจากับกัมพูชาตาม MOU 2544 การที่ไทยหยุดการเจรจาก็เสมือนเป็นการยกเลิก MOU 2544 โดยปริยาย เมื่อกัมพูชาเห็นท่าที่อย่างชัดเจนว่าไทยหยุดการเจรจา กัมพูชาจะเริ่มเข้ามาเจรจากับไทยใหม่เนื่องจากกัมพูชาเองมีความต้องการอย่างมากที่จะแสวงหาประโยชน์ในทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่อ่างลิตธิทับซ้อนดังกล่าว เมื่อถึงเวลานั้นแล้ว ไทยควรเสนอให้มีการแบ่งเขตแดนทางทะเลตลอดแนวกับกัมพูชา ก่อน แล้วดำเนินการเจรจาดังที่กล่าวข้างต้นมาแล้ว

หากการเจรจาตามแนวทางดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จภายใน 2-3 ปี ก็ควรตกลงกับกัมพูชาให้ยื่นเรื่องให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิจารณาคัดสินกำหนดเส้นเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับกัมพูชา ศาลอาจใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี ในการตัดสิน รวมเวลาการเจรจาดังกล่าว

แนวทางใหม่และให้ศาลพิจารณาคัดสินแล้วไม่น่าจะเกิน 6 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่นานนักหากเทียบกับเวลาที่เสียไปตั้งแต่การลงนามรับรอง MOU 2544 เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นเวลากว่า 11 ปีแล้วแต่ยังไม่ได้ข้อตกลงใดๆ ในการแก้ไขปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนทางทะเลเลย

จากประสบการณ์ของคดีเขาพระวิหาร อาจทำให้เกิดความกลัวว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรม แต่กรณีคดีดังกล่าวนี้ไทยแพ้คดีเพราะหลักกฎหมายปิดปาก สำหรับเขตแดนทางทะเลนั้น ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้เคยวินิจฉัยว่า สิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือไหล่ทวีปมิได้ขึ้นอยู่กับการประกาศอ้างสิทธิ์หรือการยึดครองไหล่ทวีปดังกล่าว สิทธินี้เป็นสิทธิที่เป็นผลมาจากข้อเท็จจริงที่รัฐนั้นมีไหล่ทวีปมาตั้งแต่แรกเริ่ม การที่รัฐมีสิทธิอธิปไตยเหนือไหล่ทวีปจึงเป็นการได้สิทธิมาตามธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องมีการประกาศอ้างสิทธิ์ก่อนแต่อย่างใด ดังนั้นแม้มีรัฐอื่นเข้ายึดครองบริเวณในไหล่ทวีปของอีกรัฐหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ก็ไม่อาจอ้างสิทธิ์เหนือบริเวณในไหล่ทวีปนั้นได้ เว้นแต่รัฐนั้นจะไม่ได้แย้ง หรือมีพฤติการณ์ยอมรับ ซึ่งไทยไม่เคยยอมรับการอ้างสิทธิ์เหนือไหล่ทวีปของกัมพูชาเลย จึงไม่มีประเด็นที่จะต้องห่วงว่าจะชำระคดีปราสาทพระวิหาร อีกทั้งคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีต่างๆ เกี่ยวกับเขตแดนทางทะเลที่ผ่านมามีความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป รวมทั้งคำวินิจฉัยจากคดีดังกล่าวยังถูกใช้เป็นบรรทัดฐานในการเจรจาแบ่งเขตทางทะเลระหว่างรัฐชายฝั่งต่างๆ อีกด้วย

1.2 แนวทางที่ 2 การดำเนินการแก้ไขปัญหาคติที่รัฐบาลยังยืนยันที่จะดำเนินการตาม MOU 2544 ต่อไป สำหรับแนวทางนี้ต้องให้ความสำคัญอย่างมากในประเด็นที่มีประชาชนไทยจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับการเจรจาตามกรอบ MOU 2544 รวมทั้งมีความห่วงใยในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนและความไม่โปร่งใสที่อาจมีของนักการเมืองทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา ดังนั้นหากรัฐบาลยังยืนยันจะดำเนินการเจรจากับกัมพูชาตาม MOU 2544 ต่อไป ก็ควรที่จะต้องเสนอกรอบเจรจาใหม่ซึ่งยังอยู่ภายใต้กรอบเจรจาของ MOU 2544 ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยกรอบเจรจาใหม่นี้ควรมีการกำหนดรายละเอียดที่มีนัยสำคัญให้มากที่สุดเท่าที่จะจัดทำได้ และต้องเก็บเป็นความลับไม่ให้ฝ่ายกัมพูชาทราบ ทั้งนี้กรอบเจรจาที่กำหนดไว้ใน MOU 2544 เป็นกรอบเจรจาที่กว้างมากจนเกินไปซึ่งทำให้ง่ายต่อการมีผลประโยชน์ทับซ้อนและการเกิดความไม่โปร่งใสจากผลของการเจรจา

สำหรับกรอบเจรจาใหม่ที่กล่าวข้างต้นนั้น ควรกำหนดบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. เส้นเขตไหล่ทวีปที่กัมพูชาประกาศอ้างสิทธิ์ไม่เป็นตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ที่ทั้งกัมพูชาและไทยต่างเป็นภาคี รวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ

ในขณะที่เส้นเขตไหล่ทวีปที่ไทยประกาศอ้างสิทธิเป็นไปตามอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 และกฎหมายระหว่างประเทศมากกว่ากัมพูชาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งหากกัมพูชาปรับเส้นเขตไหล่ทวีปของตนให้ถูกต้องแล้ว กัมพูชาแทบจะไม่ได้พื้นที่ไหล่ทวีปในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบนเลย และพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนที่แท้จริงในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่าง จะเหลือน้อยลงจากเดิมอย่างมากในทางที่เป็นคุณต่อไทย

2. การพิจารณาเขตไหล่ทวีปต้องคำนึงถึงความได้สัดส่วนระหว่างพื้นที่ของเขตไหล่ทวีปที่แต่ละฝ่ายควรได้รับกับความยาวชายฝั่งของแต่ละฝ่ายดังที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ได้มีคำพิพากษาในหลายคดี ซึ่งก่อนหน้าการจัดทำ MOU 2544 ไทยเจรจากับกัมพูชาโดยใช้สัดส่วนความยาวด้านหน้าชายฝั่งระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ 3.25 : 1 ดังนั้นทั้งการกำหนดเส้นเขตไหล่ทวีปในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนบน และการกำหนดสัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์สำหรับพื้นที่พัฒนาร่วมในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนส่วนล่าง ต้องสอดคล้องและอำนวยให้เกิดความได้ความได้สัดส่วนระหว่างพื้นที่ของเขตไหล่ทวีปที่แต่ละฝ่ายควรได้รับกับความยาวชายฝั่งของแต่ละฝ่าย

3. การกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่พัฒนาร่วมมีผลต่อเวลาที่ต้องใช้นับจากเมื่อทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้จนถึงเมื่อสามารถนำทรัพยากรขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้จริง รวมทั้งมีผลต่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ จากกรณีพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย ต้องใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 25 ปี นับจากบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรร่วมไทย-มาเลเซีย เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2522 จนถึงองค์กรร่วมไทย-มาเลเซียสามารถจ่ายแก๊สเพื่อจำหน่ายเป็นครั้งแรกได้เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2548 นอกจากนี้การบริหารจัดการองค์กรร่วมไทย-มาเลเซียยังไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ดังนั้นไทยและกัมพูชาจึงควรพิจารณาเลือกรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่พัฒนาร่วมที่เหมาะสม โดยอาจเริ่มจากการศึกษาความตกลงเกี่ยวกับพื้นที่พัฒนาร่วมระหว่างประเทศที่ปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 14 แห่งทั่วโลก

นอกจากนี้การเจรจาควรดำเนินการด้วยความโปร่งใสและความรอบคอบไม่รีบเร่ง รวมทั้งใช้ข้อมูลทางธรณีวิทยาเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรปิโตรเลียมที่มีศักยภาพในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาประกอบในการเจรจาแบ่งปันผลประโยชน์ในพื้นที่พัฒนาร่วม รวมทั้งเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง ควรให้มีคณะผู้สังเกตการณ์เข้าร่วมรับฟังและสังเกตการณ์การเจรจาทุกครั้ง โดยคณะผู้สังเกตการณ์ประกอบด้วยผู้แทนจากภาควิชาการและภาคประชาชน รวมทั้งผู้แทนจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เนื่องจาก MOU 2544 เป็นหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดกรอบและกลไกในการเจรจาเพื่อให้ได้มาซึ่งความตกลงร่วมกันในการปักปันเขตแดนและการใช้เป็นพื้นที่พัฒนา ร่วมในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลระหว่างไทยกับกัมพูชา และมีการลงนามรับรองก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้ ซึ่ง MOU 2544 ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดทำความตกลงร่วมซึ่งเป็นหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญมาตรา 190 ดังนั้นรัฐบาลต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 305 (5) ในส่วนของการดำเนินการที่ยังคงค้างอยู่ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสาม รวมทั้งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง และวรรคสี่ ให้ครบถ้วนด้วย

2. การเจรจาเรื่องแบ่งเขตแดนทางทะเลควรรใช้เส้นเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นเส้นเดียวกัน

สำหรับการแบ่งเขตแดนทางทะเลกับกัมพูชาในพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ไทยควรเจรจาให้ใช้เส้นเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นเส้นเดียวกัน เพื่อให้ให้เกิดความสะดวกและความชัดเจนในการใช้สิทธิอธิปไตยและเขตอำนาจเหนือไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของแต่ละฝ่าย โดยที่ผ่านมาการแบ่งเขตทางทะเลทั้งหมดที่ไทยตกลงได้แล้วกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งด้านอ่าวไทยและด้านทะเลอันดามันได้ใช้เส้นเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นเส้นเดียวกัน

อย่างไรก็ดีตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เส้นเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะไม่จำเป็นต้องเป็นเส้นเดียวกัน แต่การกำหนดขอบเขตของไหล่ทวีปและของเขตเศรษฐกิจจำเพาะระหว่างรัฐที่มีฝั่งทะเลตรงข้ามหรือประชิดกันนั้น ใช้หลักการเหมือนกันดังที่ได้บัญญัติไว้ในข้อ 83 และ 74 ของอนุสัญญาดังกล่าว

สำหรับกรณีการกำหนดเส้นเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นเส้นเดียวกันในคดี Gulf of Maine 1984 (Canada v. United States of America) ในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ โดยแคนาดาและสหรัฐอเมริกาได้ร้องขอให้ศาลกำหนดเส้นขอบเขตเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะระหว่างทั้งสองฝ่ายเป็นเส้นเดียวกัน ศาลได้วินิจฉัยว่า ถ้าคดีนี้เป็นเรื่องการกำหนดขอบเขตไหล่ทวีปเพียงอย่างเดียวแล้ว จะต้องใช้หลักระยะห่างเท่ากันและสภาวะการพิเศษที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ข้อ 6 ของส่วนอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว แต่กรณีนี้เป็นการกำหนดเส้นเดียวที่ใช้เป็นทั้งเส้นเขตไหล่ทวีปและเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ หลักการตามข้อ 6 ดังกล่าวจึงไม่สามารถนำมาใช้กับคดีนี้ได้ ส่วนข้อ 74 และ 83 ที่บัญญัติในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ก็ไม่สามารถนำมาใช้ในคดีนี้เช่นกันเพราะทั้งสองฝ่ายไม่ได้เป็นภาคี ศาลจึงเป็นอิสระที่

จะเลือกบรรทัดฐานที่เป็นธรรมเนียมและวิธีในทางปฏิบัติที่เหมาะสมซึ่งอาจนำไปสู่การกำหนดเขตที่เป็นธรรมเนียม (นิโบล หิรัญรัตน์, 2541 : 170-171) รายละเอียดที่กล่าวมานี้ก็เพื่อเป็นข้อมูลในกรณีหากในที่สุดไทยและกัมพูชาต้องนำเรื่องการแบ่งเขตทางทะเลสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

3. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลแหล่งทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาเพื่อใช้ประกอบการเจรจา

ในการเจรจาแบ่งผลประโยชน์ในพื้นที่พัฒนาร่วม ไทยจำเป็นต้องมีข้อมูลแหล่งทรัพยากรปิโตรเลียมในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาที่เพียงพอทั้งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้ง ปริมาณ และการกระจายตัวของทรัพยากรปิโตรเลียม เพื่อให้สามารถเจรจาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศมากที่สุดและไม่เสียเปรียบต่อกัมพูชา ดังนั้นไทยจึงต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลแหล่งทรัพยากรปิโตรเลียมในบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อใช้ประกอบการเจรจา

4. การศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ทราบปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ในมุมมองของกัมพูชาเพื่อประโยชน์ต่อการเจรจา

ในการเจรจาปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาให้ได้ผล ไทยจำเป็นต้องทราบและเข้าใจมุมมองของกัมพูชาต่อปัญหานี้ ดังนั้นไทยจึงต้องค้นคว้าหาข้อมูลและเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องของทางฝ่ายกัมพูชาเพื่อให้เห็นมุมมองและท่าทีที่ชัดเจนของกัมพูชาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเจรจาของไทย

5. การให้ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา แก่สาธารณชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน และเกิดความโปร่งใส

ปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาเป็นปัญหาสำคัญทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งด้านพลังงาน แต่ประชาชนจำนวนมากยังมีความรู้ความเข้าใจหรือสามารถเข้าถึงข้อมูลในเรื่องนี้น้อยมาก รวมทั้งนักการเมืองส่วนใหญ่ด้วย อีกทั้งขณะนี้ มีนักวิชาการและประชาชนจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับการเจรจาตามกรอบ MOU 2544 รวมทั้งมีความห่วงใยในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนและความไม่โปร่งใสที่อาจมีของนักการเมืองทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชาสำหรับปัญหาดังกล่าว ดังนั้นรัฐบาลควรจัดการให้มีการให้ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาซึ่งรวมถึงข้อมูลการเจรจากับกัมพูชา แต่ละครั้งแก่สาธารณชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน และเกิดความโปร่งใส ตลอดจนจัดช่องทางการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้อย่างสะดวกและทั่วถึง

6. การศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและคำวินิจฉัยในคดีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเลเพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีที่ต้องนำเรื่องสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

หากในที่สุดไทยและกัมพูชาไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้สำหรับพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ก็อาจมีความจำเป็นที่ทั้งสองฝ่ายต้องนำเรื่องสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเพื่อให้พิจารณาตัดสินแบ่งเขตทางทะเล ดังนั้นไทยควรมีการเตรียมการล่วงหน้าในการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและคำวินิจฉัยในคดีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเลเพื่อเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะได้มีความพร้อม

ที่ผ่านมาได้มีหลายประเทศได้นำเรื่องการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างกันสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ และศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ คำตัดสินในคดีต่างๆ ดังกล่าวล้วนมีความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป รวมทั้งคำวินิจฉัยจากคดีดังกล่าวยังถูกนำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างรัฐชายฝั่งต่างๆ อีกด้วย

7. การใช้ประโยชน์ข้อมูลและลำดับเหตุการณ์สำคัญที่รวบรวมไว้ในเอกสารวิจัยนี้

เอกสารวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลและลำดับเหตุการณ์สำคัญของที่มาและการพัฒนาการของปัญหา รวมทั้งการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาอย่างละเอียด เช่น วิวัฒนาการของเขตและสิทธิทางทะเล การประชุมระหว่างประเทศเพื่อจัดให้มีกฎหมายทะเล เขตทางทะเลตามอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล หลักการกำหนดเขตไหล่ทวีปการประกาศเขตไหล่ทวีปของไทยและกัมพูชา ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเล-กัมพูชา การเจรจาเขตแดนทางทะเลไทย-กัมพูชาก่อนทำ MOU 2544 และ MOU 2544 และการดำเนินการหลังการลงนามรับรอง เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่สนใจศึกษาปัญหาดังกล่าวสามารถใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงและการทำให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของปัญหาดังกล่าวได้

8. การใช้ประโยชน์ผลการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของปัญหาในเอกสารวิจัยนี้

เอกสารวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาในประเด็นสำคัญต่างๆ เช่น ผลทางกฎหมายระหว่างประเทศของการประกาศอ้างสิทธิเขตไหล่ทวีปของกัมพูชา เขตไหล่ทวีปที่ไทยและกัมพูชาอ้างสิทธิกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในรวมทั้งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง MOU 2544 และการดำเนินการหลังการลง

นามรับรอง รวมทั้งข้อดีและข้อเสียของ MOU 2544 ดังนั้นผู้ที่สนใจศึกษาปัญหาดังกล่าวสามารถ
ใช้ประโยชน์ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเพื่อเป็นพื้นฐานในการต่อยอดการศึกษาวิจัยปัญหาการอ้าง
สิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชาต่อไปได้

9. การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

เอกสารวิจัยนี้ได้ถูกจัดทำโดยมีข้อจำกัดของการวิจัยในสองข้อหลัก ข้อที่หนึ่ง ข้อมูล
และเอกสารที่ใช้ในการศึกษาวิจัยถูกจำกัดอยู่เฉพาะข้อมูลและเอกสารซึ่งเป็นที่เปิดเผยและได้รับ
การเผยแพร่ต่อสาธารณะ ข้อที่สอง ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยถูกจำกัดตามที่วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักรกำหนดสำหรับหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน โดยกำหนดให้
มีระยะเวลาทั้งหมดจำนวน 5 เดือน นับตั้งแต่การเริ่มดำเนินการวิจัยจนถึงการส่งร่างเอกสารวิจัย
ฉบับสมบูรณ์ ดังนั้นยังมีสิ่งที่จะอาจทำการวิจัยเพิ่มเติมได้อีก อย่างเช่น การศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการ
อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา ในมุมมองของกัมพูชา การศึกษาวิจัยเรื่องทรัพยากร
ปิโตรเลียมในพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลไทย-กัมพูชา การศึกษาวิจัยเรื่องคำวินิจฉัยในคดี
ระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแบ่งเขตทางทะเล และการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหาร
จัดการพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-กัมพูชาที่เหมาะสม เป็นต้น